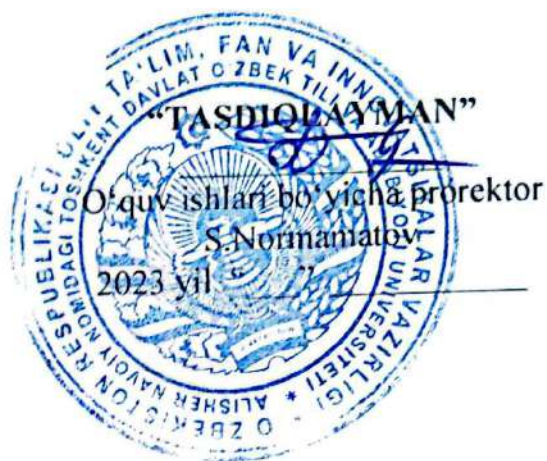

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

ASLIYAT VA TABDIL MUAMMOLARI
FANI BO'YICHA

SILLABUS

Bilim sohasi:	200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	230 000 – Tillar
Magistratura mutaxassisligi:	70230301 – Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik (O'zbek tili)

Toshkent-2023

Fan/modul kodi ATM 1 05	Fan/modul turi majburiy	Ta'lim tili o'zbek	Ishlab chiqilgan o'quv yili 2023/2024				Jami yuklama (soat)	
Semestr	Har bir semestrda modulning nomi	Haftalik dars soatlari	O'quv mashg'ulotlari (soat)				Mustaqil ta'lim (soat)	
			Jami:	ma'ruza	seminar	amaliy		laboratoriya
1	Asliyat va tabdil muammolari	5	4	60	30	0	90	150
	Jami:	5	4	60	30	0	90	150

Fan maqsadi (FM)

Matnshunoslikdagi asliyat va tabdil ilmining magistratura bosqichida o'rganiladigan fundamental masalalari yuzasidan nazariy bilim, ilmiy tadqiqot malakasi va ko'nikmasi hosil qilish, qadimiy qo'lyozma manbalarni o'rganish, ularning orasidan e'tiborli nusxalarni topish bo'yicha hukumatimiz tomonidan e'lon qilingan qaror va farmonlar asosida yosh avlodni tarbiyalash hamda kelajakda ilmiy faoliyat bilan shug'ullanishlari uchun zamin hozirlash.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1. Lug'atshunoslik
2. Til tarixi
3. Matnshunoslik
4. Xat turlari

Ta'lim natijalari (TN)

– asliyat va tabdil tushunchasining nazariy masalalari yuzasidan magistrantlarda analitik mushohada va mulim xulosalar chiqara olish haqida bilimga ega bo'lishi;
– mavjud matnlarni tarixiy nuqtai nazaridan tahlil va tadqiq etish, teran ilmiy-nazariy xulosa va ehimlarga kelish, adabiyotimiz tarixida yaratilgan adabiy manbalarning tarixiy ildizlari va namunalarni matnshunoslik masalalari bilan aloqadorlikda o'rganish ko'nikmalarga ega bo'lishi;
– matnlarning asl nusxalari va tabdil qilingan variantlarini farqlash bo'yicha Sharq va jahon adabiyoti kontekstida qarash lozimligini uqurish, egallangan bilim va malakani umumma'naviyatini rivojlantirish yo'lida amaliyotga tatbiq etish malakasiga ega bo'lishi lozim.

Talabalarning kreditlarni olish tartibi

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-sonli qarori bilan tasdiqlangan "OTMlarda o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida Nizom"ning 15- va 30-bandlariga asosan Asliyat va tabdil muammolari fanidan 150 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra ijobiy baholalanib kasbiy kompetensiyalarini etarli darajada egallagan talabaga 5 kredit beriladi.

Talaba belgilangan ta'lim olish natijalariga erisha olmagan taqdirda kreditlar berilmaydi.

Talabalarning bilimni baholash O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.

Talabalarning bilimni baholash mezonlari:

5 (a'lo) baho - talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;

4 (yaxshi) baho - talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;

3 (qoniqarli) baho - talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;

2 (qoniqarsiz) baho - talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda.

1. Nazoratlarni amalga oshirish tartibi.

Oraliq nazorat: O'tilgan mavzular asosida eg'zaki shaklda o'tkaziladi.

Yakuniy nazorat: Semestr davomida o'tilgan mavzular bo'yicha yozma shaklda o'tkaziladi.

Izoh: Oraliq nazorat turi har bir fan bo'yicha fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda 2 marta qacha o'tkazilishi mumkin.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarining o'tkazilishi muddatlari muayyan o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

Fan mazmuni	Soat
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (1-semestr)	30

	asarning harflar qismining asosiy xususiyatlarini tasniflash.	sabablari va ularning oqibatlari. Transkripsiya o'rinlari	10
2	Habibulloh Solih. "Alifbo. Mustaqil o'rganuvchilar uchun" kitobi tahlili. dimiy oqimlarga oid qismini o'rganish va konsektlashurish "Husnixat" (Nasaf, 2010) kitobining strukturasi jadval yordamida izohlash	Arabiy va forsiy izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi. Milliy til huquqlari. Shaklida har xillik sabablari va ularning oqibatlari. Transkripsiya o'rinlari	10
3		Yozuvlar tarixi. Arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari. Eski o'zbek yozuvi tabiati. Yozuvni o'qish va o'qish malakasidagi nozik farqlar. Transliteratsiya. Muallif huquqi. Matnshunos burchi. Ma'naviy meros ajdodlardan omonat sifatida	10
4	"Hayratul abror" dostonini ilmiy-tanqidiy matndan o'qish.	Matn taqiqi va muhaqqiq. Matn tabiatini anglash birlamchi shart. Muallif konsepsiyasining belgilovchi xususiyati. Matnshunosda aniqlik mantiqi. Matn tabdiliy izohlar majmui. Tabdil va ilmiy-tanqidiy matn munosabati	10
5	"Nasoyimul muhabbat" ilmiy-tanqidiy matnidagi izohlar.	Qo'lyozmada husnixat va badxatlik xususiyatlari. Poygirlardagi xatolar. Sahifalardagi ketma-ketlikning buzilishi. Uzri o'rinlarni tabdil variantida aks ettirish usullari. Taqdim va xotimada tabdil jarayoniga izohlar	10
6	OAV larida tabdil muammolariga bag'ishlangan maqolalar tahlili.	Berilgan mavzu bo'yicha kurs ishini bajarish	8
7	Abjad hisobiga tarixlardan misollar keltirish.	Nastaliq xat turining o'ziga xos xususiyatlari. Eski o'zbek yozuvida unilarning ifodalanishi. Matndagi arabiy va forsiy so'zlar imlosidagi xilma-xilliklar. Matnga bevosita va bilvosita aloqasi bor izohlar	8
8	Navoiyning muammo janrida keltirilgan	Mumtoz matn va so'zga munosabat. Ma'no talqinida so'zni tanish malakasi. So'zning lug'aviy va istilohiy ma'nolari. O'zlashma	8

M1	Imlo transformatsiyasi qoidalari	2
M2	Tabdilda o'zlashma so'zlar imlosi	4
M3	Matn tasarrufida matnshunosning o'rni	2
M4	Asliyat va tabdil qonuniyatlarida istisnoli holatlar	2
M5	Navoiy asarlari tabdili muammolari	4
M6	Mumtoz matnlarni o'rganish tizimi: lug'at, lisoniy tabdil, sharh	4
M7	Matnning anglashda yozuv malakasining o'rni	2
M8	"So'z xususida so'z" kitobida asliyat va tabdil muammolarining yoritilishi	4
M9	Eski o'zbek yozuvidagi manbalarni o'rganishda "Navoiy asarlari lug'ati" ning ahamiyati	4
M10	"Nazmul javohir" asari ilmiy-tanqidiy matni muammolari	2
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A) (1-semestr)		30
A1	Nashr variantlaridagi mumtoz adabiy matnlarni eski o'zbek yozuvida ko'chirish.	2
A2	"Mabubul qulub" ning qo'lyozma nusxalaridan bir bo'limni tabdil qilish.	2
A3	"Holoti Sayyid Hasan Ardasher" asariga ilmiy ko'rsatkichlar majmuini tuzish.	2
A4	Navoiy g'azallarini aslyatdan o'qish.	2
A5	Qo'lyozma va toshbosma kitoblarga umumiy obzor.	2
A6	"Alisher Navoiy. Manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili" (Sh. Sirojiddinov. Akademnashr, 2011) kitobida matn tadqiqi bilan bog'liq masalalar tahlili.	2
A7	Rahmonov V. "Matn haqiqati" (O'zbekiston adabiyoti va san'ati, 2010, 30 iyul) maqolalar tahlili.	2
A8	Asliyat va tabdil muammolariga bag'ishlangan maqolalar tahlili	2
A9	Матншунослик йўналишидаги диссертatsiyalarda matn taqiqi masalasi	2
A10	"Sabo'ul o'jizin" ga tuzilgan ilmiy ko'rsatkichlar tizimi	2
A11	Matnning anglashda lug'at ilmining ahamiyati	2
A12	Tabdil jarayonida nashr variantlarining o'rni	2
A13	Tabdilda izoh va matn sharhi kategoriyasi	2
A14	A. Rustamiyning "Navoiy til xizmati" («Adiblar odobidan adablar») I.: Ma'naviyat, 2003, 20-34-betlar	2
A15	Tabdilda kon'ektura usulining ahamiyati	2

Mustaqil ta'lim (MT) 4-semestr		soat
T/r	Mustaqil ta'lim	90
	Mustaqil ta'limni tashkil etish shakllari va turlari	
1	"O'qish kitobi" (L. Xalilov, "O'qituvchi", 1994) Arabiy va forsiy izofalar imlosi. So'z o'zlashuvida "dominantlik" tushunchasi. Milliy til huquqlari. Shaklida har xillik	10

baytlarini asliyatda yozish va muammoni yechish.	so'zlarning ko'chma ma'nolarini bilishning ahamiyati. Matni anglashga kompleks yondashuv	8
Translitteratsiyaning muhim jihatlari.	Lug'atda qo'llangan qisqartmalar izohi. Lug'at tuzilishi. Qadimgi turkiy so'zlar imlosi. Lug'at maqolalar tasnifi. Lug'atda ko'p ma'noli so'zlar izohi. XI-XIX asrlar yozma adabiy matnlarni tushunish uchun muhim manba	8
9	O'xshash harflarni farqlash iqtidori.	8
10		

Asosiy adabiyotlar

1. Sirojiddinov SH. Alisher Navoiy. Manbalarining qiyosiy-ütopologik, tekstologik tahlili. –T.: Akademnashr, 2011. –326 b.
 2. Habibullaev A. Adabiy manbashunoslik va matnshunoslik. – T.: Toshkent Davlat Sharqshunoslik instituti, 2000. – 172 b.
 3. Lixachev D.S. Tekstologiya. Kratkii ocherk. –M.-L.: "Nauka", 1964. – 101s.
- #### Qo'shimcha adabiyotlar
5. I.A. Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
 6. Sh. Mirziyoyev. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. T.: O'zbekiston, 2016.
 7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni (Xalq so'zi 2017-yil, 8-fevral).
 8. Sh. Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. T.: O'zbekiston, 2017.
 9. Sh. Mirziyoyev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. T.: O'zbekiston, 2017.
 10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari" to'g'risida (Xalq so'zi 2017-yil, 2-aprel).
 11. Alisher Navoiy. Nasoyim ul-muhabbat. Ilmiy-tanqidiy matn. (Tayyorlovchi H. Islomiy), –T.: Movarounnahr, 2011. – 426 b.

12. Alisher Navoiy. Sab' ai sayyor. Ilmiy kritik tekst. (Tayyorlovchi: Porso Shamsiev), T.: O'zSSR FA nashriyoti, 1956. –B.I-IX.
13. Alisher Navoiy. Hayrat ul-abror. Ilmiy tanqidiy matn. (Tuzuvchi: Porso Shamsiev), –T.: Fan, 1970. –B.I-IV.
14. Alisher Navoiy. To'la asarlar to'plami. O'n jildlik. –T.: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2011. 1-10 j.
15. Alisher Navoiy. Xazoyin ul-maoniy. Nashrga tayyor. O.Davlatov. To'rt jildlik. –T.: Tamaddun, 2011. 1-4 j.
16. Lixachev D.S. Tekstologiya. Na materiale russkoy literaturi X–XVII v.v. –M.-L.: Akademii Nauk SSSR, 1962. – 602 s.
17. Reyser S. A. Osnovi tekstologii. –L.: Prosveshenie, 1978. –176s.
18. Reyser S.A. Paleografiya i tekstologiya novogo vremeni. –L.: Prosveshenie, 1970. – 336s.
19. Semyonov A. Opisanie rukopisey proizvedeniy Navoi. Xranyayusinya v gosudarstvennoy publichnoy biblioteke UzSSR. –T.: Gostexizdat, 1940. – 45s.
20. Tomashevskiy B. V. Pisatel i kniga. Ocherk tekstologii. Izdanie vtoroje. –M.: Iskustvo, 1959. –280 s.
21. Tursunov YU. "Munshaot" asarining matnii tadqiqi. –T.: Mumtoz so'z, 2016. –284 b.
22. Firdousi. SHax-name. T.I. V devyati tomx. Nauchno-kriticheskiy tekst. Raznochteniya, primechaniya i prilozheniya M. –N. Osmanova. – M.: Nauka, 1991. – 400 s.
23. Hakimov M. Alisher Navoiy asarlarini ko'chirgan xattotlar. – T.: Fan, 1991. – 52 b.
24. Hakimov M. Sharq manbashunosligi lug'ati. – T.: Davrpress.NMU, 2013. – 496 b.
25. Hasanov B. Alisher Navoiyning "Sab'at abhur" lug'ati. – T.: Fan, 1981. – 102 b.
26. Is'hoqov F. Gulxaniy "Zarbulmasal"ning ilmiy-tanqidiy matni. Filol.fanlari nomzod...diss. avtoref. – Toshkent, 1997. – 48b.
27. Sirojiddinov Sh. Alisher Navoiy hayoti va faoliyatiga oid XV-XIX asrlarda yaratilgan fors-tojik manbalari (Qiyosiy tipologik-tekstologik tahlil). Filol.fanlari d-ri...diss. avtoref. – Toshkent, 1998. – 45 b.
28. Xamid Suleyman. Tekstologicheskoe issledovanie liriki Alishera Navoi: avtoref.diss.dok.filol.nauk. –T.: Ins. Yazqka i literaturq AN Ruz, 1961.
29. Shamsiev P. Alisher Navoiyning "Xamsa"ning ilmiy-tanqidiy teksti va uni tayyorlash prinsiplari: filol.fan. d-ri...diss. avtoref. –Toshkent, 1970. – 146 b.

30. Alisher Navoiy. Mezonul avzon. Ilmiy tanqidiy matn (Asosiy kutubxona. RD/1. Tayyorlovchi: I.Sultonov). 1947.
31. Alisher Navoiy. Lison ut-tayr. Ilmiy-tanqidiy matn. (Tayyorlovchi Sh.Eshonxo'jaev). –T.: Fan, 1965. –283 b.
32. Alisher Navoiy. Lison ut-tayr. Ilmiy-tanqidiy matn. Tayyorlovchi SH. Eshonxo'jaev. – T.: Fan, 1965. – 283 b.

Internet resurslari

39. <http://www.kutubxona.uz>
40. <http://www.literature.uz>
41. <http://www.ziyoue.com>
42. <http://www.alishernavoiy.uz>

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	M.Abdulxayrov - "Matnshunoslik va adabiy manbahunoslik" kafedresi dots., f.f.d.
E-mail:	Abdulxayrov02@gmail.com
Tashkilot:	Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti, "Matnshunoslik va adabiy manbahunoslik" kafedresi
Taqrizchilar:	O'razbayev A - UrDU, O'zbek tilshunosligi kafedresi dotsenti, f.f.d. Qurbonova S – UrDU Adabiyotshunoslik kafedresi dotsenti, f.f.n.

Mazkur sillabus universitet o'quv-uslubiy kengashining 2023-yil ___-avgustdagi ___-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Matnshunoslik va adabiy manbahunoslik" kafedrasining 2023-yil ___-avgustdagi ___-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

V.Nazarov

Fakultet dekani

B.Abdushukurov

Kafedra mudiri

R.Zohidov

Tuzuvchilar

M.Abdulxayrov